

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Веселин Костов Янчев

За материалите, предоставени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ на СУ „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, в професионално направление 2.2. История и археология /архивистика и документалистика/, обявен в Държавен вестник, бр. 59 от 4 август 2015 г.

За участие в конкурса са подали документи доц. д-р Анна Кочанкова от СУ „Св. Климент Охридски“ и доц. д-р Марияна Пискова от ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Анна Кочанкова завършва специалност история в СУ „Св. Климент Охридски“, профил „Етнография“ през 1980 г. От 1982 до 1990 г. е асистент по история на БКП, а от 1990 г. по архивистика в Историческия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 1996 г. е главен асистент, а от 2006 г. – доцент по Архивистика, документалистика и палеографика (български институции – устройствена практика и документално наследство (1879-1912). Доктор по история от 1993 г. В бакалавърската степен води лекционни курсове в специалност „Архивистика и документалистика“: „Институции и техните архивни фондове в нова и съвременна България“, „Български институции и техните документи VII–XIX в.“ „Български институции и документално наследство IX–XIX в.“, „Историческа документалистика“, „Архиви на политическите партии и организации“, „Българското документално наследство в институции от сферата на културата“. В Магистърската програма „Документални и архивни ресурси“ чете два лекционни курса „Институции и документална памет“ и „Политика, публична власт и местно управление“. През учебната 2013/2014 г е водила курс „Архивни документални източници“ за докторанти. Доцент Кочанкова е научен ръководител на един успешно защитил докторант. Ръководител е на два изследователски проекта. Участва в множество национални и международни конференции.

А. Кочанкова е автор на 41 публикации. В обявения конкурс тя участва с 3 „монографии и книги“, една студия и 13 статии.

Монографията „Българско документално наследство. Архиви и институции на паметта“, е в обем от 327 страници. Издадена е през 2013 г. и е посветена на взаимоотношенията между институциите, отговорни за съхраняването на националната памет. Тя се явява обобщение на предишни публикации на авторката - №6, 7, 9, 11, 16, 17. Чрез използването на оригинален документален материал е проследена българската архивна традиция до реформите от 50-те години на XX в., сложните идеологически,

научни, междуведомствени и дори личностни позиции при изграждането на централизирана архивна система при социализма, както и проблемите пред архивното дело в новото политическо и технологично време. Монографията прави опит да извади на светло проблемите от „кухнята“ на българското архивно дело, да очертае критично въпросите, стояли пред него, както във все по-далечното минало, така и в днешно време. Направените изводи и заключение не звучат оптимистично, но са реалистични.

Втората монография „Режими на паметта: оценителни подходи и практики в българските архиви“, в обем от 229 страници, е под печат. Тя е посветена на действително фундаменталните процеси в архивното дело – експертизата на ценността на документите и тяхното комплектуване. В нея са показани основните теоретични възгледи по темата, законодателната база и практиката в българските архиви. Особено внимание е отделено на проблемите, свързани с оценяването и придобиването на лични архивни фондове, имащи пряка връзка с историята на страната. И в тази монография направените негативни заключения би трябвало да послужат като база за изработване на една по-адекватна на съвременното политика в областта на архивното дело.

Третата „книга“ (както я определя авторката) „Еврейският въпрос (1939–1944). Документи от българския дипломатически архив“ е в обем от 261 страници, с уводна студия от 30 страници (доразвиваща публикация № 14) и 198 страници с документи. Сборникът е опит да се представи актуалната тема за антисемитизма в годините на Втората световна война чрез съхраненияте в Министерството на външните работи и изповеданията документи, без това да се подчинява на предварително заложена теза или становище. Този сборник е ценно помагало за учените и студентите по архивистика и история, интересувани се от еврейския въпрос.

Три от статиите на доц. Кочанкова разглеждат професионалната съдба и архивното наследство на видни български общественици и учени – Т. Васильов, акад. Ив. Дуйчев и проф. Ст. Консулов- № 4, 5, 13.

Две статии са посветени на „юбилейни“ събития – Независимостта от 1908 г. и честването на 50-та годишнина на Софийския университет. Тези събития са представени през погледа на архивиста, с оглед на идеите и документалното наследство, което оставят.

Публикация № 15 е посветена на мястото на Министерството на финансите в държавната администрация и неговите функции до конституционната промяна от 1893 г.

Темата за институциите в обучението по архивистика и документалистика е разгледана в статия № 10.

Марияна Пискова е завършила специалност история в СУ „Св. Климент Охридски“, профил „Архивистика“ през 1977 г. През 1984 г. защитава кандидатска дисертация в Московския държавен историко-

архивен институт. До 2000 г. работи като научен сътрудник III-I ст., главен специалист и заместник-директор в Главното управление на Архивите при Министерския съвет, в Научноизследователската лаборатория по архивознание и документознание и в Централния държавен технически архив. От 1985 г. е хоноруван преподавател в СУ „Св. Кл. Охридски“, а от 2000 г. – преподавател по архивистика в ЮЗУ „Н. Рилски“. През годините е специализирала в архивите на Потсдам, Берлин, Дрезден, Виена, Ставропол, Ереван, Батуми. Била е отговорен редактор и в редакционната колегия на четири издания, свързани с архивното дело.

В ЮЗУ доц. Пискова е титуляр на задължителните бакалавърски четения по „Теория и методика на архивните дейности“, „Архивистика“, „Историческо документознание“ и на магистърските четения „Аудиовизуална памет и архиви“ и „Документация и архиви на Европейския съюз“. През годините е чела курсове по „История на българските архиви“, „Организация, методика и практика на българските архиви“, „Документи и архиви в историческото развитие на обществото“, „Съвременни документни системи и документооборот“, „Хранилища на европейската памет“, „Архивознание. Компютърна архивистика“ и др. Била е научен ръководител и рецензент на 13 дипломанти и на трима докторанти, единият от които успешно е защитил. В момента ръководи двама докторанти. В Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ доц. Пискова чете два лекционни курса в бакалавърската програма на специалност архивистика и документалистика - „Съвременни документни системи и документооборот“ и „Аудиовизуални документи и архиви“, както и в Магистърската програма „Документален и архивен мениджмънт“. В СУ „Св. Климент Охридски“ тя е била научен ръководител и рецензент на 22 дипломни работи. Ръководила е и един докторант, който е отчислен с право на защита. Водила е семинари и лектории с докторанти в Ереван и със студенти в Ставропол. Участвала е в общо 16 проекта, от които 7 международни и 6 български, като е ръководител на 8 от тях.

Марияна Пискова е автор на 83 публикации. За участие в конкурса тя представя една монография и 35 студии и статии. От тях 10 в съавторство, а 14 са на чужди езици – руски и английски. Представено е едно учебно помагало „Архив на българските архиви“, „Речник на българската архивна терминология“ и други 4 сборника, на които тя е съставител.

С най-голяма тежест в работите на доц. Пискова е нейната монография „Героите на Шипка. Архивен прочит на един филм за Руско-турската война (1877-1878) от времето на Студената война“, 523 страници, издадена през настоящата 2015 г. На базата на съхранените архивни следи за тази съветско-българска продукция в българските и руските архиви, е направен един свръхдетайлен прочит на всички обстоятелства и личности, свързани с филма. Книгата впечатлява със своята историчност,

многопластовост и дълбочина на анализа. В нейната първа част са разкрити условията, в които се ражда идеята за историческия филм, взаимоотношенията между българската и съветска страна в годините на налагане на сталинския политически и културен модел, идеологическата рамка. Литературният сценарий, заснемането на филма, финансовото му обезпечаване, случките зад кадър, прожектирането, отзвукът и наградите са представени в най-големи подробности. Направен е съвременен прочит на филма. Във втората част е представен един идеален опис и тематичен преглед на всички документи, свързани с кинопродукцията. Публикувани са и спомените на 10 от живите по онова време опълченци, които са използвани от авторите на филма.

Свързани или производни от тази монография са 8 публикации - № 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42.

С оглед на учебната работа от голяма важност е сборникът „Архив на българските архиви“, подготвен от кандидатката, заедно с К. Анчова и М. Тодоракова. Той е едно много ценно помагало не само за историята на архивната мисъл и дело в България, но и за новата българска история. Сборникът е представен в публикация № 14.

Най-много от предлаганите публикации са свързани с историята на архивното дело. В 6 публикации – № 8, 9, 10, 11, 13, 16 са разкрити предисторията, историята, идеите, законовата рамка и проблемите пред държавния фотоархив и киноархив. На базата на съхранените в тях документи са показани темите за тютюна – № 25, за държавната фотопропаганда на социализма – № 29, и личната съдба на „една архивистка“ – № 28. На опита за модернизация на документалната и архивна дейност на администрацията в България в годините на Втората световна война са посветени публикациите № 26 и 27. Проблемите на грузинското и българското архивно дело са представени в статия № 23.

Една част от публикациите имат, условно казано, регионален характер. Образът на Горна Джумая и Благоевград, запечатан в седмичните кинопрегледи, снимки и документи, е разкрит в три публикации и мултимедиен диск – № 17, 18, 19. На съхраняването на регионалното документално наследство е посветена статия № 20, а на побратимените градове Благоевград и Батуми – № 22. На обучението по архивистика в ЮЗУ „Н. Рилски“ са посветени пет статии – № 15, 24, 31, 32, 33.

Друг кръг от проблеми са засегнати в статиите № 21, 28, 30. Те се отнасят до политиката на българските архиви по отношение на документите и архивите на жените и малцинствата.

Представените публикации, професионалният и преподавателският опит и на двете кандидатки са впечатляващи. Приложените библиографски цитирания и брой на индексирани публикации са доказателство, че те са разпознаваеми специалисти, както у нас, така и в чужбина. В работите им има оригинални научни и приложни приноси, пряко ориентирани към

преподавателската работа. По мое мнение, втората кандидатка М. Пискова, и като обем на публикациите, и като разнородност на интересите, и като преподавателски опит у нас и в чужбина, дава основание да бъде препоръчана на уважаемото жури да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „професор“.

София
Декември 2015 г.

проф. д-р Веселин Янчев